

*Ролінський В. І.,
професор,
Одеський інститут МАУП*

ЗЛОЧИННЕ ВІДШКОДУВАННЯ ПДВ

Кожна із держав – учасниць ЄС, незалежно від рівня розвитку економіки та прозорості фінансових систем, зіштовхується із шахрайськими схемами, які дозволяють одночасно уникати сплати податкових зобов'язань та отримувати відшкодування несплаченого податку із бюджету. Податок на додану вартість запроваджений у країнах ЄС і проблемність його адміністрування, внаслідок існування на європейських ринках злочинних схем, є на сьогодні однією із найактуальніших тем європейської податкової політики. Значна кількість цих проблем співпадають із тими, з якими стикається сьогодні Україна. За даними ДПА, МВС та Служби безпеки у 2004 році розслідувалося 244 кримінальні справи про злочини щодо незаконного відшкодування ПДВ; у 2005 р. – 441; у 2006 р. – 512; загальна сума збитків від аналізованих злочинів у 2006 р. склала 520, 2 млн. грн. Зазначені злочини мають місце і в теперішній час.

Уряди країн ЄС не лише визнають наявність масштабних втрат бюджетних коштів, до яких призводить зловживання в системі ПДВ, але і надають особливої уваги тим негативним структурним наслідкам, які таке шахрайство створює для економіки ЄС.

Найбільш поширеними способами порушень законодавства при справлянні ПДВ є наступні: проведення псевдоекспортних операцій; імпорт товарно-матеріальних цінностей на територію України по значно занижених цінах; придбання товарно-матеріальних цінностей у «транзитних» і «фіктивних» підприємств по значно завищених цінах з наступним їх експортом за кордон; проведення експорту товарно-матеріальних цінностей за штучно завищеними цінами з використанням в ланцюгу офіційного виробника; реалізація товарно-матеріальних цінностей за цінами нижчими вартості придбання; проведення безтоварних операцій; формування від'ємного значення ПДВ за результатами проведення операцій по придбання векселів на умовах товарного кредиту.

Європейські фахівці сходяться на думці, що оцінити прямі та опосередковані втрати від існування таких злочинних схем досить

важко, але навіть приблизні розрахунки свідчать, що ці втрати є дуже відчутними і становлять «єдину і найбільшу загрозу для існування ПДВ у цих країнах». Лише у Великобританії, яка є однією із найактивніших держав у боротьбі з порушеннями у системі ПДВ, річний обсяг бюджетних втрат через так звані «карусельні» схеми за деякими оцінками сягає 1, 73 мільярда фунтів. Згідно з інформацією Єврокомісії, деякі із країн-членів ЄС оцінюють втрати від махінацій з ПДВ у 10 відсотків від загального обсягу надходжень від цього податку.

Основними заходами протидії використанню злочинних схем відшкодування ПДВ, розробленими Єврокомісією, стали:

- прийняття єдиного законодавства в частині боротьби зі зловживаннями з ПДВ із встановленням чітких правил щодо обміну інформацією та адміністративної співпраці податкових органів країн-членів ЄС [1, с. 34] (Постанова Європейської Комісії «Про адміністративну співпрацю при стягненні ПДВ» (№ 1798/2003) від 08.10.2003 р.;

- обмін інформацією між уповноваженими суб'єктами;

- адміністративна співпраця, зокрема, через можливість одного органу діяти від імені іншого, вимагати проведення аудиту чи необхідних контролюючих процедур на території іншої держави, а також ідентифікацію та збір даних щодо юридичних та фізичних осіб, задіяних у зловживаннях з експортним ПДВ;

- виділення фінансування у вигляді спеціальної програми («Фіскаліс 2003-2007»);

- вдосконалення програмного забезпечення – докорінне оновлення існуючої комп'ютерної системи обміну інформацією (VIES) між податковими органами ЄС.

Уряди країн ЄС досягли деякого прогресу у впровадженні запропонованих методів боротьби із зловживаннями в сфері ПДВ. Перш за все, стрімко зростає обсяг потоків з обміну необхідною інформацією між податковими органами, а також їх обізнаність в цій тематиці. Крім того, у всіх країнах відбувається активне запровадження оновлених систем аналізу ризиків та розробка методів проведення комп'ютеризованого аудиту платників податку. Успішними виявились також заходи контролюючих органів, спрямовані на безпосереднє подолання результатів діяльності шахрайських схем:

– перешкоджання у реєстрації фіктивних підприємств. Це вимагає спеціальних технік перевірки автентичності реєстраційних документів, а також окремих режимів податкового контролю над щойно зареєстрованими компаніями у перший час їхнього існування, що включає поєднання помісячного подання декларацій, використання фінансових гарантій та окремих податкових перевірок;

– виявлення існуючих фіктивних підприємств за допомогою спеціально створених підрозділів розвідки і системи аналізу ризиків;

– припинення виявлених схем. Деякі європейські країни запровадили в своє законодавство про ПДВ спеціальні норми, які регулюють дії податківців у ситуаціях виявлення змовницької поведінки платників податку і дозволяють припинити подальше поширення наслідків злочину. Передусім ці норми вимагають негайного припинення виплат відшкодування за поданими псевдо-експортерами вимогами;

– повернення несплаченого ПДВ до бюджету після розкриття злочину. Найкращим результатом боротьби очевидно, є компенсація бюджетних втрат в результаті несплати ПДВ учасниками схеми. Оскільки стягнути ці суми з фіктивної компанії практично неможливо, більш ефективними повинні бути методи, що базуються на ідеї накладання додаткових зобов'язань на інші підприємства, задіяні у схемі. Інновацією, що вважається багатьма фахівцями найперспективнішою на сьогоднішній день, є запроваджена у декількох країнах (зокрема у Великобританії) система «спільних або розмежованих податкових зобов'язань» [2, с. 91-95].

Не зважаючи на достатній позитив вищезгаданих та інших заходів, на рівні окремих країн ЄС продовжують залишатися і численні проблеми, що перешкоджають успішно запроваджувати загальноєвропейські правила в боротьбі зі злочинним відшкодуванням ПДВ. Серед них варто відмітити: брак скоординованості контролюючих дій податкових органів; бар'єри до співпраці, що містяться в законодавстві окремих країн – у вигляді заборон на оприлюднення та поширення певних категорій інформації щодо діяльності платників податків з метою охорони таємниці особистості; неналежне фінансування з боку окремих країн, що виливається в затримки з відповідями на інформаційні запити та невиконання інших обов'язків стосовно інших країн у зв'язку з перевантаженням персоналу тощо[3, с. 117-119].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Постанова Європейської Комісії «Про адміністративну співпрацю при стягненні ПДВ» (№ 1798/2003) від 08.10.2003 р.;
2. Міжнародний досвід у сфері запобігання та протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансування тероризму / В. В. Коваленко, С. О. Дмитров, А.В. Єжов. – Суми: УАБС НБУ, 2007. – 110 с.
3. Міжнародні договори України про правові відносини та правову допомогу. Двосторонні договори. – К.: Ін Юре, 2004. – 367 с.

Юзікова Н. С.,

к.ю.н., доцент

*кафедри адміністративного і кримінального права
Дніпропетровського національного університету
імені Олеся Гончара*

ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ КРІЗЬ ПРИЗМУ МІЖНАРОДНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ КОМІТЕТУ МІНІСТРІВ РАДИ ЄВРОПИ

Аналізуючи питання міжнародних рекомендацій важливо зауважити, що на території України безумовний пріоритет по відношенню до будь-якої галузі права має Конституція, яка має найвищу юридичну силу, є нормою прямої дії (ст. 8). У той же час конституційні приписи ст. 9 Конституції передбачають не загальний пріоритет міжнародного права, а пріоритет норм міжнародного договору, згода на обов'язковість яких дана Верховною Радою України, після чого міжнародні норми можна вважати частиною національного законодавства.

Важливим у застосуванні міжнародних рекомендацій є збереження національних інтересів України. Реалізовувати тільки ті рекомендації та створювати базу для запровадження окремих положень міжнародних договорів та угод які не впливають на національні інтереси України. Національні інтереси будуть збережені за умови збереження своєрідності засобів охорони дитинства в країні; заходів запобігання та протидії соціально-неприйнятній активності неповнолітніх; власної системи кримінальної юстиції, які відображають економічні, політичні, соціальні та культурно-виховні особливості країни.